U. B. BERGEN
Ms. 181/4

Vol. D

U. B. BERGEN
Ms. 181/4

Excerpta, Volumen Secundum.

Germania continuatio voluminis primi.

Germania

Landet var vaat, paa alle Sider gjennemskaaret med Bjerge, Skove, Landsøer og store Floder, altsaa koldt, fugtigt. Climaet var formedelst de uhyre Skove og Sumpe, meget vaare og kolder end nu. Landet fik ypperligt Skov, ligesaa godt Græs til Heste; Korn dyrkedes (x) den eneste Frugt var Kirsebær ved Thin,xx hør var der saa meget af, at Indvaanerne klædde sig deri.xxx Af Dyr mærkedes Bison, Urus, vilde Heste,(o) Gjæs; af Metallen: Jern

om Alemannernes Vaaben, see Ammian XIV, c. 9, og XVI, 12.

om Quadernes og Sarmaternes, Ammian. XVII, 12.

castrerte Heste hos dem: Amm: XXXI, 5 pp. om Longobardernes Klædedragt, Paul. Diac. IV, 23. –

Amm. XXXI, 6, 7 om de Gl. Germanen Stridsmaade.

Germanerer beskæftigede Kunst med Krig og Jagt. Kunnene maatte gjøre alt Arbeyde hjemme, de var i at ewigt Slaverie. –

Hovedbjergene vare: 1. den hercynische Skov. ~~Dette~~ Navn synes hos Germ. at have været et nomen appell: for enhvern stor Skov. I Stedet for dette almindelige Navn erfarede Tomm ved nærmere Bekjendskab følgende speciellere Benævnelser: Silva marciana eller

Bjerge

(x) Plin. XVIII, 17. Ammian. XVII, 10. XVIII, 2. XVII, 9

xx Plin. XV. 25

xxx Plin. XIX, 1.

(o) Cæsar. 6. Plin. VIII, 15.

2.

Schwartzwald i det S.W. Styke af Schwaben
fra det sydlige af dette Bjerg udløb et
andet, som kaldtes den raae Alp, og som
Donau udspringer fra: Romm. kaldt det
Abnoba — I det nordlige Tydskland fandtes
et andet Bjerg, som løb ✝ und Thonen fra
N til S, og hvilket Romm kaldte ligl. Abnoba.
Sudeta Bjerg v: Thüringer Skoven; Gabreta
Bjerget i det Bayreutske og Overpfaltz;
2., Melibokus v: Hartz, 3., det Asciborgske
Bjerg, nuvor: Hæmerbjerg (: Arsingebürge:)
4. Teutoborgiske Skov i Grevskabet Mark.
5. Raduhenna Skoven hos Friserne. skal
nu hedde Holt pado.

Floder: Germanicus Floder. Vidrus nu Vecht, som
gaaer ud i Zuyden Søen. Amasias v:
Amisius nu Embs, udspringer ved Pader-
born, falder ud ved Embden. Visurgis
Veseren. Albis v: Elben. Elben var ellers
et nomen appell. for alle Floder. Chalusus
v: Mundingen af Trave, og for Luben. Suebus
Mundingen af Warnow. Viadus Oderen
Vistula Weixel. Luppia Lippe. Asilo formod:
Alme, Adrana formod. Lahne. Salas v Saa-
le — Danubius v Isten nu Donau.

Rhenus Rhinen.

Stæder: Burinium v. Rostock, Asciburgium v. Doesburg, Bogadium v. Münster, Budorigum v. Ratibor i Schlesien. Asisum un Wesel. Mattium sive Mattiacum un Marburg. Castellum un Cassel. Segodunum Wintzburg. Bergium Bamberg. Aræ Flaviæ Stigsstaden Rothweil i Schwaben. — Stæder.

De Landstrøg, som nærmest begrændse Italien mod Norden, lærte Romm meget sildigere at kende, end de andre 3 Vesterlands Dele. Først August og hans 2de Stedsønner Eckeds det at undertringe, Illyricum, Pannonien og Thætien. — Illyrierne vare formod af samme Stamme, som Thracerne; deste 2 Folk vare de ernste europ. der brugte at tættovere deres Legemer. Deres sprindelige Sprog findes manske endnu hos Ginoterne. Illyrierne borde paa de Berge, som stroke sig fra Crain og Venediger Landet, til hinmod Thracien. — Fra Crain til hinmod Macedonien, borde Pæonierne, eller som Latin. Kaldte dem Pannonierne. Celterne vare Hovedfolkets i dette nordlige Strøg; de borde fra Donaus Kilde til hinmod Thracien. Paa Alex. Magn. Lud, borde Celterne allerede i Nærheden af det adriat. Hav, og strakte sig temmelig langt mod Østen. De indte Gesandtere til hand; vide Strabo. VII. Under Alex. Success. drøge de mere mod Ø, til Thracien og Macedon. — Illyrier. Pannonier. Celte.

de 3 store celtiske Folkeslag, Boier, Taurisker og Scordisker, delte Landene langs Donau, fra dens Udspring, til forbi Belgrad. De Galler, der under Brenni Anførsel, faldt ind i Græk.; hørte i til disse.—

Rhaeti.

Rhaeti v. Rheti have deres Udspr. fra Ital: ældste Indv. altsaa af etrurisk Grænkomst. August undertvang dem. Dividuntur in Rhaetos stricte sic appellatos, s. Vindelicos; de første beboede andeel af Schweitz, Graabunden og Tyrol. Vindelici bord: det sydlige Baiern og nordlige Tyrol.

Provinsen Pannonien

Provinsen Pannonien indbefattede et østl. Stifte af Østerrig og Steiermark, en lidt Stykke af Crain, heele Ungarn, Syden for Donau, en betydelig Deel af Croatien, heele Schlavonien og Bosnien langs Save. Den inddeltes i Øvre og nedre v. superior og inferior. Fiden forandredes disse Navne til prima og 2da.

Pr. Noricum

Prov. Noricum indbefattede det øvrige Østerrig og Steiermark, Crain norden for Save, heele Kärnthen, og den Deel af Saltzburg, som ligger Ø for Saltzbach. I det 4de Aarhundr. inddeltes det i Noricum mediterraneum og Ripense, denne Inddeling var militair.—

Provind: Rhætien indbefattet, Schwaben & Baiern Lefor Donau, Saltzburg V. for Salzbach, Helvetien, et Ø Nykt af Thurgau, St. Gallen, Canton Appenzell, Grevskab: Sargans, Canton Glarus, & et Ø Nykt af Uri, Hele Graabunden, undtagende Italienske Grevskaber, den største Deel af Cleve & Veltelin, & den største N. Halvdeel af Tyrol; divisa erat in primam V secundam.

Ind. Rhætien

Lacus Brigantinus v. Bodensøen. — Lacus Pelso v. Pelsodis — un Balaton eller Platen Søen i Ungarn. Lugeno lacus en Cirkintzes Søen.

Stæd: i Noricum & Rhæt. Jovavum (: Jovavis, Juvense Castrum) en Saltzburg. Augusta Vindelicorum en Augsburg. Reginum v. Regina castra un Regensburg. Tridentum Trident. Teriolis Tyrol. Nauportum, fiden Emona en Laubach.

Stæd: i Noric: & Rhætien.

St. i Pannonien. Mursa en Essek, Noviodunum en Gurckfeldt, eller Thum i Windisch Mark.

i Pannon.

Geographia est terræ universæ, quatenus nobis cognitæ, descriptio. Vocab. derivat a græc: γαια v. terra, & γράφω v. scribo. —

Geographia differt a Cosmographia, ut pars a toto; a Chorographia, ut totum a parte; Cosmographia a κοσμος v. mundus, signific: mundi descriptionem

Geographia

a Chorographia a Χωρα v: regio, signif. regionis alicuius cujusdam descriptionem.

Geogr. mathem.

Mathem. Geographie er den Videnskab, som lærer at bestemme Jordens figur, og admaale dens Størrelse, samt bestemme Steders situs paa dens Overfl. Jorden er Ikke flad, men rund

Terra est rotunda.

Bevis. 1. Laarne, Huuse etc: seete i lang Erstand, som man første ikke ser, siden det øverste, og tilsidst gandske. – 2. Polhøydens regelmæssige Forandring 1° for hver 15 Miel (: geogr:) Gvilte man reyser mod N; og dens ligesaa regelmæssige Aftagelse for hver 15 geograph. Miele mod S. – 3. af Maaneformørkelsen; thi Jordens Skygge, hvori den formørkede Maane indtræder, er en Kugle.

Et Erfarings Bevis afgiver i Navigationen; man anlægger Søecharter, som Styler af en Kugle, dresser indrettes Navigat. Regler, og man seyler fra en Havn til anden.

Jorden sværer frit i Himmelrummet, og bevæger sig ved centripetal og centrifugal Kræfter om Soelen.

Ethvert Sted paa Jorden har sit Zenith paa Himmelen, paa Jordkloden bliver Stedet selv at antage som Zenith. Et Steds sande Horizont er en stor Cirkel, som overalt staaer 90° fra Stedet. Jordk. Poler er 2 Punkter, som ligge stille, medens den drejer sig om sin Axe. Æquator, eller Linien er en stor Cirkel, som overalt staaer 90° fra Polerne. – Krebsens Vendecirkel, er en Alle eller mindre Cirkel, ≠ und Æquator, og

Horizont

Poler. Polus arcticus & antarcticus

Æquator.

Tropicus cancri

23° 28' N for samme. Steenbukens Vendecirkel, er en mindre Cirkel, ∥ med Æq:, 23° 28' S for samme. Den nordre Polarcirkel, er en mindre Cirkel, ∥ med Æquator, 23° 28' fra N. Polen og 66° 32' fra Æquator. — Den søndre Polarcirkel, er en mindre Cirkel, ∥ med Æquator, 23° 28' fra S. Polen, og 66° 32' fra Æquator overalt. Meridianer eller Credecirkler, ere store Cirkler, som drages igjennem Verdens Poler, og ethvert giver Sted paa Jorden.

Den indbyrdes Ørstand af 2de Steders Meridianer kan tilkjendegives, ey alene i Grader af Æquator, men endog i Tid af Jordkjødens Omdrejning om sin Axel, eller Stjernetiid, og at 15° i Meridianernes Ørstand i Tiid, svarer til 1 Tiim i Tiid.

Et Steds Polhøyde er Buen af Meridianen fra Horizonten til Polen.

Et Steds Breedde er Buen af Stedets Meridian, fra Æquator til Stedet. De Steder, som ligge under Æquator, have altsaa ingen, de under Polerne, 90° Breedde. Et Sted har nordlig eller sydlig Breedde.

Et Steds Breedde er saa stor som dets Polhøyde. — Et Steds Breedde bestemmes ved at observere dets Polhøyde, enten ester Circumpolarstjernernes Høyder over og under Polen, eller efter Solens og Stjernernes observerte Middagshøyder, naar man ved deres Declinationer. Til lands bruger Hertie. Quadranter eller Astronom. Circler eller Sectorer. Til Sørs er den af Hadley, 1731, opfundne ~~Quadrat~~ Octant eller Spiegelbuen, det tørnemste Instrument; man kan ind de, paa 2 à 3 Minuter

Tropicus Capricorni

Den N. Polarcirkel

Den S. Polarcirkel.

Meridianer.

Polhøyde

Breedde

ude, bestemme Stedets Bredde.

Naar man skal bestemme Jordkl. Størrelse, da maa man bestemme Længden og Størrelsen af en ell. flere Meridianers Grader, og derefter beregne hele Meridianens Omkreds, og Jordkl. Diameter. Naar man vil maale Længden af en Meridian Grad, da kan man observere begge Stedes Polhøyde, hvorigennem den gaaer; Differencen er Gradmaalet paa Himmelbuen, ~~eller~~ og den concentriske Bue af Jorden mell. begge Steder.

Antaget, at Jorden er fuldkommen rund, og Meridian eller Bredde Graden = 15 geographiske Mil, hvor à 23700 Rhinlandske ell. danske Fød, saa bliver Peripherien af en stor Pirkel = 360×15 = 5400 geographiske Mil. – Jordkl. Diameter findes at være 1719 geographiske Mil. Multiplicerer Peripherien af en stor Pirkel med Diameter, da udkommer Jordens Overfl. altsaa er Jord. Overfl. = 1719×5400 = 9282060 geogr. Qudrat Mil. – Multiplicerer Dens Overfl. med 1/6 Diameter, da udkommer Dens cubiske Indhold = 2659310190 geograph. Mil. Efter de bedste Charter, er

Europa = 171,834 geograph. □ Mil.
Asia = 641,093 do do.
Afrika = 531,638.
Amerika = 572,110
Nyeholland = 143,000

regner man nu for alle Øvrige Stedes Jorden og de ijs ordagt vestl. Kester af Amer. – – 1,000,000

saa udkommer at 3,059,675 geograph. □ Mil. fast Land

men Jordens Overfl. en over 9 Millioner, altsaa en
hvis 1/3 af Jord. Overfl. fast land, de øvrige 2/3 en Vand.
Høyden af de betydeligste Bjerge, efter geometriske
og barometriske Opmaalinger, er følgende.

America

Franske Fod over Havets Overfl.

Chimborasso	19320.	Cordelieriske Bjerge.
Katapoxi	17700.	
Korason	14820.	
Byen Quitto	8772	

Africa

Pico paa Teneriffa	11424.	Kanariske Øer
Taffelbjerg	1857.	god Haabs Forbjerg.

Europa

Montblanc	14676.	Alpiske Bjerge
Aiguille d'Argentiere	12565.	
St. Gothard	9900	
Etna	10626.	Sicilien
Canigou	8650	Pyrenæiske B.
Mont d'Or	6288.	Auvergne
Schneekoppe	5768.	Schlesien
Snefeldt Jøkkel	6862.	Island
Brocken	3276	Hartz
Geneve	1128.	
Paris Observatoriets Jordens	336.	

Australien

Egmontsberg	14337.	Nye Seeland
Otahejti Bjerg	9530.	

det høgeste Bjerg Chimborasso, der er 19320 franske, eller 20001 danske Fod over Vandets Overflade, er altsaa naar den geogr. Miil = 23700 Fod, er altsaa kun $\frac{20001}{23700}$, eller paa det nærmeste $\frac{20}{24}$ eller $\frac{5}{6}$ Miil i ⊥ Høyde over Vandets Overfl.

Længdecirkelen gjennem et givet Sted, er en liden Gjerne. ≠ med Æquator. –

Paamange Steder paa Jordkl., saa mange Meridianer, en henlæn man sig som Jord Meridian, hvilken er ligegyldigt. Efter Ludv. 13des Befaling i 1634, have de fr. Geographer draget deres første Meridian vestlige Kyst af Øen Ferri, 20° V. for Pariser Observatorium. –

Holl. antage Pico paa Teneriffa som er 19° vesten for Paris, for den 1te Meridian.

Et Steds Længde paa Jordkl. er en Øen af Æquat. regnet fra V mod Ø, fra den 1te Meridian til Stedets Meridian. Hvilken best. Bilegnes i Gjensemd til Sydn. Længde i Gjensemd til Øg V.

Solen staaer op i Øst, quaer ned i Vest, altsaa kommer tidligere til det østlige, senere til det vestlige Steders Meridianer. Tvende Steders Middagsforskjel, er den Tud, som forløber fra Solen har været i det østlige Steds Meridian, til den kommer i det vestlige. – Middagsforskjel i Tud forandres til Længdeforskjel i Gender ved at multipliceres med 15 –

Til Pos bevegnen man Længdens, ved det sædvaaliges Sørmands Bestik, eller ved de sigtede Tonker og Distancen. Tonker styres efter Compasset, og de sigtede Distancer maales med Loglinien. 2., ved Søeuhr. 3., ved at observere Maanens Grøstandsfinsalen, eller ved Distance Methoden.

Maaden at finde 2 Steders Middagsforskjel eller Længde fra hinanden.

Til Lands. 1., ved Poelformørkelser. 2., ved Fixstiernernes Bedækning af Maanen. 3., ved Jupiter Drabanteres Immersion og Emersion. –

Jorden er sphæroidisk ophøjet under ~~Polerne~~ Æquator, og flad under Polerne; Polar Diameteren : Æquatorial Diameteren = 300 : 301. –

1 geographisk Mile er $\frac{1}{15}$ af Meridian Graden, og da Jorden, som sagt, dog er kugelrund, men ophøjet under Æquator, saa er alle Grade der lige store. Af de f. Landmile regnes 25, af deres Sørmile, 20 paa Graden. Af de engl. Sørmile, regnes 60 paa en Grad.

Den skraae Sphære, er den Jordkuglens Stilling, Sphærerne

hvor Æquator ogsaa er seidt ∠ med Horizonten, og Polen er imellem Zenith og Horizonten.

Dens Egenskaber er:

a., Ere er altid nogl. Circumpolarstjerner; jo større Polhøjd er, jo flere Stjerner bliver over og under H. jo færre gaar op og ned.

b., jo større Pol: jo mindre Solens Solstitialhøjde; og jo længer den længste og jo kortere den kortest Dag.

c., Naar Pol: er 66° 32', gaaer Sol. ej ned ved Sommersolhverv, og staaer ej op paa Vintersolhvervsdagen.

d., Naar det er Sommer i den N. Halvkugl, er det Vinter den S. og vice versa.

Den lodrette Sphære er den Sphærens Stilling, i hvilke Polerne er i Horizonten, og Æquator gaaer igjennem Z, og er ⊥ til H.

Dens Egenskaber er:

a., der er ingen Circumpolarst: men alle Staaer op og gaaer ned

b., der er hele Aaret 12 Timer Dag og 12 Timer Nat.

c., Polen er paa Jevndøgnsdagen i Z, og har 90° Middagsh. paa Solhvervsdagen er Middagsh. 66° 32', og de har altsaa ingen Vinter.

d., paa Jevndøgnsdagen er der ingen ~~Sigge~~ Middagsskygge, og denne Sphærens Beboere kaldes Skyggeder, naar Sol er i de N. lige, da falder Middagsskyggen i S. og naar der er i de S lige, da falder Skyggen mod N., de kaldes derfor dobbeltskyggeder.

Den parallele Sphære er den Stillinge, hvor Æquatoren ≠ med H, eller falder ind med den.

Dens Egenskaber.

a., under Polar arcticus ere alle Fixstjerner i den N. Halvkugle stedse over H, og i den 5½ Kugle, stedse under den.

b., Alle Dagurelen er ≠ med H: og ingen Fixstjerne staaer op ell. gaaer ind.

c., Sol. Planeten og Cometerstaaer op ved den daglige Bevægelse, men ved deres egen Bevægelse i Declination. Under N. Polen er de sigtbare, saalænge de have N. Declination, og Solen er over H, inogetmeer end 6 Maaneder fra Efteraars til Efteraars Jevndøgn, i hvilken Tid den er Nat ved Polar antarcticus.

d., Ved den dagl. Bevæg: gaaer Sol. ≠ med Horiz. og Skyggen af en ⊥ Stift vil i 24 Timer bevæge sig i en Cirkel om Stiften, og denne Sphæres Indvaanere kalde af den Grund omkrinsskygged.

Det hed Jordbælte v. Zona torrida, er de Del af Jordkl., som begrændses af begge Vendecirclerne, og gaaer fra 23°28' sondre Bredde, til 23°28' nordre Bredde. Det har det bliver af de lodrette Sphæres Egenskaber.

Det mild Jordbælte v. Zona temperata, indslutter mellem ~~begge~~ Vendecirclerne og Polarcirklerne. Der er 2, og de gaaer fra 23°28 nordre eller sondre Bredde, til 66°32' nordre eller sondre Bredde. De have i Almindelig. de skraae Sphæres Egenskaber.

Det kold Jordbælte v. Zona frigida begrændses af Polarcirklerne. Der er 2, og de gaaer fra 66°32' n. eller s. Bredde, til 90°. og de have for en stor Del den ≠ Sphæres Egenskaber.

Efter den længste Dags Storrelse, have de ældste Geographer

indpaelt Jorden i Climater, hvorved de af den længste Dags længde kunde slutte sig til Stedets Bredde. Under Polar-cirkelen, eller paa 66° 32', gaaer Solen ej ved den 21de Juni, og den staaer ej op den 21 Decbr. og den længste Dag er 24 Timer. Under Æquator eller 0° Bredde, er den længste Dag 12 Timer, og fra Æquator til Polarcirkelen voxer den længste Dag 12 Timer. — Timeklimater ere Belter af Jordens Overflade, som begrændses af smaae Cirkler, ∓ med Æquator, hvilke staae saa langt fra hinanden, at den længste Dag voxer ½ Time. — Fra Æq. til Polarcirkl. ere altsaa 24 saadanne Timeklimater.

Under Polarcirkelen er den længste Dag 24 Timer, og under Polen er den 6 Maaneder; man tanda ej længere Dele Climaterne eller Timer, men efter Maaneder. Et Maanedklimat er Belter af Jorden, i hvis yderste Grændse den længste Dag er voxet en Maaned, og fra Polarcirkelen til Polen er 6 Maanedklimater. —

Kommerne udtrykte Afstanden ved Woodtrede, som de kaldte milliare, milliaria. — Persierne brugte Parasanger, hvoraf enhver var 30 Stadier. Ægypterne hvilke Thænos, nogle antage en af disse for 20, andre for 30, ja atter andre for 40 Stadier.

14., Europa.

Europa olim erat divisa in Hispaniam, Galliam, Germaniam, Vindeliciam, Thaetiam, Italiam, Noricum, Pannoniam, Illyricum, Epirum, Graeciam, Macedoniam, Thraciam, Maeviam, Daciam & Sarmatiam.

Insulae erant celeberrimae, Britannia, Hibernia, Thule. Insulae marium internorum, erant Baleares duae, Sicilia, Sardinia, Corsica, Creta, Euboea,

Figuram universae Europae Strabo dedit Diaconis — Recentiores nonnulli, feminae sedentis, illi tribuerunt speciem.

Dania.

Dania nomen habet a Danis, sive Codanis populis, qui & Teutoni olim dicti, Codano sinu in plures secatur portiones. Partem ejus in Germaniae continenti sitam Ambricam peninsulam Romani vocabant, cui peninsulae nunc est nomen Jutiae.

Den Del af det forrige Danmarck, der nu, under Navn af Skaand, Halland og Blekinge, tilhører Sverrig, kaldte de Gl. Scandinavien, eller Scandia, og ansaae samme for en Ø.

Ørnes barn igentlig Navn af Dodania.

Norvegia, incolis Norge, Germanis Norwegen, Plinio Nerigon; antiquioribus plane incognita terra, quae non nisi multo post Ptum inclarunt,

Disputationes recentiorum, om Grækt Land er
de Gamles Thule, hvor allerede Tyrrhen
berørt. — Overrig var ligesaa
lidt de Gl. bekjendt.

Italia et af de skiønneste Lande i Europa, som i Gestalt af et Bren eller en Størle, ligger mellem det adriatiske og tyrrhenske Hav, og mod Norden grændser til Frankrige og Tydskl. Navnet skal det have faaet fra Italus, en gl. Tonge over Oenotrerne eller Sicil. eller ogsaa af Telegoni og Penelopes Søn, efter andre af de mange Stønne Oxer, som det frembringer, hvilke i Landets Sprog kaldes Itali. Det kaldtes ogsaa Saturnia, Hesperia, Ausonia, Oenotria, Tyrrhenia etc. hvilke Navne dog meest betegne enkelte Deele af Landet. Paa Tydsk kaldtes det siden Welschland, af wallen eller reisen, fordi det var et Land, hvorhen mange tydske og andre Folk walleten eller Zogen. — Da det apenninske Bierg gaaer langs ned gjennem Italien, deele nogle den i Italiam Cisapenninam v. Infernatem, som ligger mod det middelh. og Transapenninam v. Supernatem, som ligger mod det adriatiske Hav. Eller deeler Strabo det i 8 Regiones:

1. Venetia. 2. Liguria. 3. Picenum. 4. Lucania. 5. Tuscia. 6. Latium. 7. Campania. 8. Apulia.

Augustus indeelte det i 11 Regiones

1. Latium og Campania. 2. Apulia og Calabria. 3. Lucania og Ager Brutiorum. 4. Marrucini, Peligni og Frentani. 5. Picenum. 6. Umbria. 7. Etruria. 8. Gallia Cispadana. 9. Liguria. 10. Venetia, Carnia, Istria. 11. Gallia Transpadana.

Italia.

Decisio.

16,

Ptolomæus inddeler det: 45 Folkeslag. —
Den rigtigste Inddeling er den: Gallia Cisalpina,
Italia propria og Magna Græcia, hvoraf
det første er det nu saa kaldte øverste Deel
af Italia, det andet den mellemste, og
Magna Græcia den nederste Deel, saa kaldet
af de mange græskte Colonier.

Flumina. Af Floden mærkes: Padus, nu Po, Arnus
nu Arno, Tiberis nu Tiber eller Tevre, Liris
nu Garigliano.

Landet er frugtbart paa Vin, Olie, Citroner
og Mandler, temmelig varmt, og i den nederste
Deel skrækkelig udsatt for Jordskælv. Vesuvius.

Undersøger man nøyere, den paa fore-
staaende Side, af Strabo antagne Inddeling,
da finder man

Venetia 1. Venetia at være det betydelige Styke af Øvre
Italien, mellem den sydligste Udspring af Po, Euganeis,
Carneis og det adriat: Hav, som beboedes af Veneterne,
hvilken Nation nogle antage at udstamme fra Veneti
i Gallien, andre fra dem i Paphlagonien, som bragtes
dit af Antenor, post Troiam captam. De var
det mindste Italien, forinden de øvrige Gallier
kom derhen, men rigtig nok har man for deres
asiatiske Herkomst, intet andet end Navnets
Ligheder. — De bekjendteste blandt Stæderne
Stæder. var: Spina, Hadria, Patavium, nu Padua, Sin-

-centia, nu Vicenza, Ateste Colonia, nu Este, Forum Allieni, nu Ferrara, Tarvisium, nu Trevigi, Tergeste nu Triest o fl. Den Resse Veneter har sidde Landets Hovedstad Venedig faaet sit Navn; den bygdes at oebyggen A. p. C. 456.

2. Liguria betoedes af Ligures, en berømt Nation i Øvre Italien, hvilke skal have faaet sit Navn, eller nogle, a legendis leguminibus, eller andre, af Ligon, Japhets Gemmae, eller af Phaetons Sin Ligur. Den strakte sig helfore hin over Alperne, over en hemmelig Deel af Gallia Narbonensis, hvorfor ogsaa Ligures Transalpini skal ere betyndte, og mod Østen strakte de sig til over den nuværende Flod Arno i Etrurien, men siden var dens egentlige Grænser, mod Vesten Alperne eller Floden Varus, mod Øst en Floden Macra, mod Sønden det ligustiske Hav, og mod Norden det apenninske Bjerg. De betydeligste Stæder var: Nicæa, nu Nizza, Portus Herculis Monaci, nu Monaco, Albium Intimelium nu Diatimiglia, Naulum, nu Noli, Genua; de var betyndte som god Soldaten til Efods. — Liguria — Stæder

3. Picenum haar mellem Fl. Sino fordum Aesi, det apenn. Bjerg, Fl. Truento, nu Tronto, og det adriatiske Hav. De betyndte Stæder var Ancona — Picenum.

Asculum, nu Ascoli. Landet var frugtbart, hvor paa Ordefrugter.

Lucania

4. Lucania var beliggende mellem Picentinerne, Bruttierne, det tyrrhenske Hav, den tarentinske Bugt, og Pincetierne. Provinchen er bjerging og fuld af Skov, Indvaanerne var den saa talrige, men krigerske, Fordriften betydelig. — ~~Nu~~ Den udgjorde en Deel af det nuværende Principato Citra og Basilicata samt Calabrien.

Tuscia.

5. Tuscia eller Etruria, ogsaa kaldet Tyrrhenia, faa mellem Havet og Apenninerne; i de ældre Tider indeeltes det i 12 Hovednationer. Indvaanerne var mægtige og klage, men overtroiske. Auguria og Ausencia kommer fra dem af. Römerne hentede fra dem baade fasces, trabeas, sellas curules, annulos, phaleras, prætextas, paludamenta, togas pictas, tunicas palmatas og andre fleere Insignies. Landet indbefattede det nuværende Val di Magra, Hertugdøm Massa, Lucca, Stato delli Præsidi, det florentinske og endel af Kirkestaten.

Latium.

6. Latium indfluttede af Apenn., flod Anio, Liris, det tyrrhenske Hav, og Tiber. Navnet skal det have a latendo, fordi Saturnus skjulte sig her for sin Sin Jupiter. Andre opkalde det a latitudine, og atter andre af Kong Latinus. Det udgjorde det nu værende Campagna

di Roma, og er det af Terra di Lavoro: det uroga-
-letanske, og var bebort af 47 Kationer, der indbefatte-
des under Navn af Tommere og Latinere. Siculi
og Aborigines blive anførte for de første Indbyggere.
Landet er frugtbart, men en Dekrestere af undt,
her ligger Rom, fordum regina mundi. —

7. Campania laa mellem Latium, Samni-
-um, Picentinerne, og det tyrrhenske Hav, indbe-
fattede det meste af det nuværende Terra di
Lavoro; af Stæder regnes her Neapolis.
det var et af de frugtbarste Land i Italien,
men udsat for Jordskjelv. her laa Capua. — Campania

8. Apulia en Provinds i nedre Italien,
siden kaldet Apuglia, mistholder det nærværende
Capitanata, Terra di Bari, og et Stæder af
Terre d'Otranto; her laa Cannæ. — Apulia

Af Øer mærkes

Sicilia, har faaet sit Navn af Siculerne, den
hed ogsaa Sicania, Trinacria ἀπὸ τῶν τριῶν
ἄκρων eller 3 Forbjerge, Pachynum, nu Cap
Passaro, Lilybæum nu Cap Boeo, og Pelorum,
nu Cap il Faro. Man kaldet at den tilfore
har været Landfast med Italien. — Af Stæder
mærkes Messina, Syracusæ, Gela, Agrigentum;
Ætna, et ildsprudende Bjerg.
Sardinia ogsaa en berømt Øer. det middel
Hav, som for ogsaa hed Tyrrhenska og Scandalistis

20

en frugtbar, men usund Dr. Cagliari fordum Carolis Hovedstaden. —

Corsica; det ligestiske Hav, hvor først Therapne, siden af Gr. Cyrnos. Den første Indvaanerne vare Phocenser. — Den er bjerge og usund, frembringer lidt Korn, men temmelig Vinen; —

Oversættelse af Fontalen til General Wassenbons Liv og Levnet

En Laeupel efter nøye at kjende de berømmelige Personer, der have fulkommen gjort en lefydelig Del af Verdens store Skerplads, er udentvivl ud plaatet i ethvert menneskeligt Bryst. Vi glade os ved at følge dem igjennem de forskjellige kritiske og farlige Stillinger, hvori de have været satte, at see dem i ~~deres~~ Yderligheder af Modgang og Lykke, at efterspore deres Fremskridt igjennem alle de Vaaskeligheder, de have maattet overvinde, og at betragte deres hele Opførsel paa en Tid, som da forretningerne Mart og Glands en forsinnede,

performed, hinskilde maaske staarkeformed